

2022

SANSKRIT

(Honours)

Paper : SKT-HC-3026

(Poetics and Literary Criticism)

Full Marks : 80

Time : 3 hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

UNIT—I

(Introduction to Sanskrit Poetics)

(Marks : 20)

1. Answer the following questions (any four) : 1×4=4

अधोलिखितानां प्रश्नानामुत्तरं देयम् (चतुर्णाम्)—

(a) Who is the author of the *Kāvyaṣṛakāśa*?

काव्यप्रकाशस्य रचयिता कः?

(b) “दशपरिच्छेदयुक्तः काव्यप्रकाशः”

Rewrite the statement correcting the error
therein.

शुद्धरूपेण वाक्यमिदं लेखनीयम्।

(c) Who has been eulogised in the first verse of the *Kāvya prakāśa*?

काव्यप्रकाशस्य प्रथमश्लोके कः प्रशंसितः?

(d) What is Śakti (शक्ति) according to the *Kāvya prakāśa*?

काव्यप्रकाशानुसारेण शक्तिः का?

(e) *Kāvya prakāśa* is a book of _____.

Fill up the blank.

‘काव्यप्रकाशः’ एकः _____ शास्त्रग्रन्थः।

रिक्तं स्थानं पूरणीयम्।

(f) What is considered as the propounder of the ‘अलंकारशास्त्र’?

अलंकारशास्त्र-प्रणेतरूपेण कस्य नाम आगच्छति?

2. Give short answers to the following questions (any three) :

2×3=6

निम्नलिखितेषु त्रयाणां प्रश्नानां संक्षिप्तमुत्तरं देयम्—

(a) Write the definition of poetry according to Mammaṭabhaṭṭa.

मम्मटभट्टानुसारेण काव्यलक्षणं लिख्यताम्।

(b) Define *Alaṅkāraśāstra*.

अलंकारशास्त्रस्य लक्षणं देयम्।

(c) What is *Nipuṇatā*? Write in short.

का नु निपुणता? संक्षेपेण लिख्यताम्।

(d) Mention any other two names of the *Alaṅkāraśāstra*.

अलंकारशास्त्रस्य नामान्तरं द्वयं लिखतु।

(e) Fill up the blank :

रिक्तं स्थानं पूर्यताम् :—

_____ यशसेऽर्थकृते _____ शिवेतरक्षतये।

सद्यः _____ कान्ता _____ तयोपदेशयुजे ॥

3. (a) Write a note on the origin and development of Sanskrit poetics. 10

संस्कृत-अलंकारशास्त्रस्य उत्पत्तिः क्रमविकाशश्च आलोचनीयः।

Or / अथवा

(b) Discuss the *Kāvya hetu* according to Mammaṭabhaṭṭa.

मम्मटभट्टोक्तं काव्यहेतुम् अधिकृत्य आलोचना करणीया।

(4)

Or / अथवा

- (c) Discuss the contribution of Mammaṭabhaṭṭa in the field of Sanskrit poetics.

संस्कृतालंकारशास्त्रे मम्मटभट्टस्य अवदानम् इत्याधिकृत्य आलोचना करणीया।

UNIT—II

(Forms of Kāvya Literature)

(Marks : 10)

4. (a) Discuss the differences between Nāṭaka and Prakaraṇa according to the *Sāhityadarpaṇa*. 10
साहित्यदर्पणानुसारेण नाटकप्रकरणयोः प्रभेदाः आलोचनीयाः।

Or / अथवा

- (b) Write short notes on any two of the following :

अधोलिखितेषु पदद्वयमधिकृत्य संक्षिप्ता टिप्पणी लेखनीया—
चम्पू ; खण्डकाव्य ; गद्यकाव्य ; दृश्यकाव्य।

Or / अथवा

- (c) Write a note on the subject matter of the *Sāhityadarpaṇa*.

साहित्यदर्पणगतविषयवस्तुप्रसङ्गे एका टिप्पणी लेखनीया।

(5)

UNIT—III

(Śabda-śakti)

(Marks : 20)

5. (a) Explain about the three types of शब्दशक्ति with apt examples after *Kāvyaṭprakāśa*.
काव्यप्रकाशानुसारेण त्रिविधः शब्दशक्तिः यथार्थं उदाहरणेन सह व्याख्यायताम्। 10

Or / अथवा

- (b) What do you mean by Lakṣaṇā? What are the different types of Lakṣaṇā? Explain with proper illustrations.
लक्षणा इत्यस्य कोऽर्थः? लक्षणा कतिविधा? सोदाहरणं व्याख्यायताम्।

6. Find out Lakṣaṇā in any two of the following :

2×2=4

अधस्तनेषु द्वयोः लक्षणा निर्णया—

गङ्गायां घोषः ; कर्मणि कुशलः ; गौरयम् ; आयुर्घृतम् ;
एतानि तैलानि हेमन्ते सुखानि।

7. Answer the following :

निम्नलिखितानाम् उत्तरं देयम्—

- (a) Define काव्यदोष.

1

काव्यदोषस्य लक्षणं देयम्।

(b) Name any five Doṣas found in the following :

1×5=5

अधस्तनेषु पञ्चानां दोषः निर्णयः (केवलं नाम प्रदेयम्) —

- (i) कात्तार्थ्यं यातु तन्वङ्गी कदानङ्गवशंवदा।
- (ii) शूरा अमरतां यान्ति पशुभूता रणाध्वरे।
- (iii) यमुनाशम्बरमम्बरं व्यतानीत्।
- (iv) क्षीरोदजा वसति जन्मभूवः प्रसन्नाः।
- (v) कमले चरणाघातं मुखं सुमुखि तेऽकरोत्।
- (vi) गीतेषु कर्णमादत्ते।
- (vii) रक्षांस्यपि पुरः स्थातुमलं रामानुजस्य मे।
- (viii) अचला अवला वा स्युः सेव्या ब्रूत मनीषिणः।
- (ix) प्रज्वलज्वलधारावत् निपतन्ति शरास्तव।
- (x) हीरकानां निधेरस्य सिन्धोः किं वर्णयामहे।

UNIT—IV

(Figures of Speech and Metre)

(Marks : 30)

8. Define and illustrate any two of the following :

5×2=10

अधस्तनेषु द्वयोः सोदाहरणं संज्ञा देया—

रूपक ; दृष्टान्त ; विभावना ; अपहृति।

9. Write a note on either Utprekṣā Alaṅkāra or Nidarśanā Alaṅkāra. 10

उत्प्रेक्षालंकारम् अथवा निदर्शनलंकारमवलम्ब्य आलोचनं प्रस्तूयताम्।

10. (a) Define and illustrate any two of the following : 5×2=10

अधस्तनेषु द्वयोः सोदाहरणं संज्ञा प्रदेया—

मन्दाक्रान्ता ; द्रूतविलम्बित ; मालिनी ; शिखरिणी।

Or / अथवा

(b) Write a note on the importance of the Chandas in Sanskrit poetry. 10

संस्कृतकाव्यजगति छन्दसः किं गुरुत्वमस्ति तद्विषये टिप्पणी एका लेखनीया।

***